

4. Terepli (50. Tótvázsony 41.); hivatalosan *Iskola utca*.

A helynév feltehetőleg összefügg a német *Treppelweg* szóval, melynek jelentése 'folyók menti út, melyen haladva hajókat vontatnak {főleg lóval}' (GRIMM: DtWb. 11: 1264; WAHRIG). A bajor-osztrákban a szó kifejezetten a Duna menti hajóvontató utakat jelöli (SCHMELLER: BayerWb. 1: 672). A német összetett szó előtagja a német *trappeln* ~ bajor-osztrák, karintiai, tiroli *treppeln*, *träppeln* 'gyorsan, zajosan lép {ló}; keményen lép {ember}; nehezen, hangosan lép; ide-oda szaladgál' ige származéka, az ige maga pedig a német *trappen* 'nehéz, hangos léptekkel halad; tapos' iterativuma; vö. még: holland *trappelen* 'lépked,; lábát a földre veri'. A német *trappen* az óangol *treppan* 'lép; tapos' és holland *trappen* 'u.a.' igével együtt az indoeurópai alapnyelvig vezethető vissza; vö. óind *drāti* 'fut, diet'; görög *δρομος* 'futás' (lásd TESz. *dromedár* a. is!); stb. (POKORNY 1: 204).

A tótvázsonyi német nyelvjárási név eredetileg egy olyan keskeny utat, illetve inkább ösvényt jelölhetett, amelyen jobbra gyalogosan, nehezen haladva lehetett járni.

Rövidítésjegyzék (csak a TESz.-ből hiányzó művek szerepelnek itt)

- BAHLOW: DtNam. =BAHLOW, HANS: Deutsches Namenlexikon. Familien und Vornamen nach Ursprung und Sinn erklärt. München, 1967.
- BöW. =Bayerisch-österreichisches Wörterbuch. I. Österreich. 1. Lieferung-. Hg.: VIKTOR DOLLMAYER und EBERHARD KRANZMAYER. Wien, 1963-.
- BRECHENMACHER =BRECHENMACHER, KARLMANN: Etymologisches Wörterbuch der deutschen Familiennamen I-II. Limburg a. d. Lahn 1957-1963.
- EWD. =Etymologisches Wörterbuch des Deutschen. 1-3. Berlin, 1989.
- NEI. =HORVÁTH MÁRIA: Német elemek a 17. századi magyar nyelvben. Budapest, 1978.

GERSTNER KÁROLY

* * *

KISBÁGNYA, BÁGNYA, BAGNO

A címben jelzett külterületi helynevek a Magyar Névtani Dolgozatok 75. füzetének (TÓTH JÁNOS, Beregrákos-Rakosino helynevei. Bp., 1988.) 11. lapján olvashatók. A szerző helyesen állapítja meg, hogy a *Bágnya* (az idézett helyen pontatlanul *Bágnának*, de a 16. oldalon helyesen *Bágnya-nak* írt) szó "jelentése az előzőből", azaz a *Bagno* szóból származik. Meglepő azonban, hogy a *Bagno* szót *fürdőnek* magyarázza, eredetét tekintve pedig "olasz, francia átvétel"-nek tartja.

A keleti és nyugati szláv nyelvekben általánosan elterjedt mind a *bagno* (*bahno*), mind a belőle származó *bagna* (*bagnya*) szó. Indoeurópai tövük *bhōugh vagy *bhāugh lehetett, melynek jelentése 'láp, mocsár, ingovány, sár, fertő, tőzeges hely, iszap' (Słownik prasłowiański. t. I. Wrocław-Warszawa, 1974. 177-8).

A csehben és a szlovákban a szó alakja *bahno*, a jelentése 'mocsár, láp, ingovány', a lengyelben *bagno* (hasonló jelentéssel), az orosz nyelvjárásokban *bagnó* 'tőzeges, kátyús terület, mocsár, láp'. A fenti nyelvekben ugyanezt a szót használják a *tőzegrozmaring* (*Ledum palustre*) megnevezésére is (Etyimologicseskij szlovar szlavjanszkij jazikov. t. I. Szerk. O. N. TRUBACSOV. Moszkva, 1974. 125-9).

A különböző szláv nyelvekben és nyelvjárásokban a *bagno* szónak számtalan alakváltozata él. Csak a Pripjaty vidékén és csak tőzegrozmaring jelentésben a következő alakokat ismerjük: *bagnó*, *bagón*, *bagún*, *bugún*, *bagonnyik* (orosz *bagul'nyik*).

Továbbképzett alakok a *bágn*, *bágnya*, *bágva* stb. szavak is. Mint nyelvjárási szavaknak vidékenként eltérő a jelentésük, de leggyakrabban 'felül fűvel benőtt, vízzel telt gödör' ill. 'örvény mosta mélyedés a folyó alján' jelentésben használják őket (N. I. TOLSTOJ, Szlavjanszkaja geograficseskaja tyerminologija. Moszkva, 1969. 154-9).

Ez utóbbi kötet szerzője kiemeli, hogy a nyugat-ukrajnai nyelvjárásokban (természetesen a kárpátaljaiakban is) a szó több alakváltozatban él: *bagva*, *bagnyuka*, *bagovyna*, *bagovinnya*, *bagviscse* stb. A kárpátaljai ukrán nyelvjárásokban 'tócsa' (*luza po doroge*) jelentését is ismerik.

Az Ukrajna és Belorusszia határán élő *bagnyúk*, *bagnyukí* 'mocsárlakók' nevű népcsoport elnevezésének is a *bagno* 'mocsár, láp' szó az alapja.

LÉVAI BÉLA

* * *

MULATÓ-HEGY

A név eredeztetése ügyében KISS LAJOS lehetségesnek tartja és elfogadja REUTER CAMILLO magyarázatát (Nyr. 107: 236-40): az eredetileg *Monmulató*-nak hangozhatott helynév a *mony* 'tojás' és a *mulat* 'időzik, tartózkodik' szavak összetétele, és madarak fészkelőhelyével hozható kapcsolatba. A helynév idővel *Mulató*-ra egyszerűsödött, majd kiegészült a *-hegy* szóval - állítja a FNETSz.

Ez az etimológia azonban több szempontból nem kielégítő. Leginkább problematikus az alak kérdése. Hiszen a történeti adatokból (az adatolásra l. REUTER i. m.) kiviláglik: az ómagyar korban szinte azonos időből vannak adataink *mulató*, *molotó*, *malató* írott változatokra. Merész dolog mindeme változatot *múlik* igénkből származtatni (ebből való a *mulat*), hiszen e szónak csupán egyetlen töve: *múl*- mutatható ki, még a